

Розділ 2

КАФЕ СИНЬОЇ МАВПИ

«Ліберія» одпливає з Марселю. Про Мак-Лейстона, міс Древінс і кретина Сіднея Лейстона. Розшукове бюро Пінкертона. Молодий чоловік з загадковим обличчям. Молодий чоловік з рисаком. Париж. Кафе Синьої Мавпи. Замах на мільярдера. Перша згадка про Пуанкаре. Іван у Парижі. Таємничий англієць. П'ять головорізів із Танжеру. «Чоловік за бортом». Почуття Камілли. Камілла молиться. «Ви прикупили до дев'ятки». Про двадцять одно й про шмен-де-фер. Білявий матрос на «Ліберії».

Був ясний сонячний день. На зверхній палубі пароплаву «Ліберія», що одплив з Марселю і мав обійти західний беріг Африки, походжали два молодих чоловіки. Франсуа, молодший, видобув єгипетську папіроску, постукав об коробочок з пірамідою й пальмою і нервозно закурив. Потім він сплюнув через борт, поворушив губами, ніби хотів щось сказати, але змовчав. Ще за хвилину він і його старший товариш, низенький на зріст блондин, ходили мовчки навколо гори з фанери й дощок. «От робота, — сказав нарешті Франсуа. — Ходім униз, все одно нічого не вигадеш», — додав він з прикрістю. Білявий Вінсент витяг із кишені товариша коробок і закурив теж. Потім обидва мовчки зійшли на нижню палубу... В корабельних паперах за № 117 лежав такий документ:

«НАКЛАДНА № 368914, Від Ш. Дювер'є.

Адреса відрядчика: Париж, Кафе Синьої Мавпи.

Місце відрадженьня — Лібервіль.

Предмет: скринь, запакованих фанерою — 13.

Вага brutto: 1/2 тонни».

Мак-Лейстон поставив на ноги всі розшукові бюро. Сам Пінкертон, діставши синенький чек на кругленьку суму, віддавав розпорядження й для цієї справи навіть передав завідування страйкбрехерським бюро своєму головному заступникові. Зроблено таємні труси ві всіх молодих людей, що разом з Едіт були їздили на гоночних авто, але ніяких слідів її перебування не знайдено. Одного з тих молодих людей Мак-Лейстон навіть запрохав до себе в кабінет і благав сказати щиро, чи не знає він чого про його дочку. Молодий чоловік зробив спочатку загадкове обличчя, та коли Мак витяг блискучу чорненьку штучку на вісім персон і недвозначно став перекладати її в руках — молодий чоловік здрейфив і признався, що він нічого не знає.

Зав. віллою Лейстона стара Древінс повторювала в сотий раз те, що вона сказала на другий день по зникненню Едіт. Вона нічого не знає. Напередодні Едіт була дуже весела і обідала з великим апетитом. Вони їздили з Бобом Дочерті (молодий чоловік з загадковим виразом обличчя) у місто на жовтому «Бенці», і вона понакупувала якихось річей повний лімузин. Потім Боб відрекомендувався, а Едіт пішла спати в призначений колегією лікарів час. Вона прийняла перед сном таблетки як завше. Ніхто не міг би сказати, щоб вона хвилювалась, чи що. Вона навіть підійшла до неї, до міс Древінс, і сказала їй на

добраніч. Ніхто не міг би вгадати, що на ранок її кімната буде порожня. Кретин Сідней Лейстон, брат молоді леді, посилав «к чортовій матері» всіх, хто пробував в нього розпитуватись. Коли вдалось йому втовкмачити, що Едіт немає, що вона десь поїхала, він тричі послав всіх «к чортовій матері», потім «к лихій мамі» і нарешті розплакався гіркими слізьми. Втім, він швидко втішився, коли його поведено в кімнату Едіт і залишено самого. Там цей благородний нащадок роду Лейстонів переодягся в бальний костюм сестри, замкнув двері й не виходив до вечора. Більше од нього нічого не добилися.

Опівдні четвертого дня по зникненню Едіт Лейстонові, що почав уже втрачати апетит, телефоном передано, що якийсь суб'єкт бажає його бачити в справі міс Едіт. За хвилину в кабінет увійшов бездоганно зодягнений молодий чоловік, сів на крісло, простяг ноги й почав розповідати. Він мав щастя зазнайомитись з міс Лейстон на бігах, де взяв приз його рисак «Континент». Рисак дуже сподобався міс Лейстон — це чорний метис без єдиного білого волоска. Його, рисака, батьки були... при цих словах Мак-Лейстон випалив непристойну лайку й запропонував молодому чоловіку перейти ближче до справи. Молодий чоловік охоче згодився перейти ближче до справи й розповів, що не далі, як п'ять день тому міс Лейстон запитувала його телефоном, чи не згодиться він продати їй «Континента». Він довго вагався, бо Континент — це найкращий рисак в штаті Нью-Йорк, і він сподівався, що міс Лейстон, як зацікавлена в цій справі особа, вестиме з ним дальші розмови, але ось уже п'ять день проминуло й міс Лейстон мовчить. Отже, йому цікаво було б знати думку міс Лейстон в справі... він не доказав. Мак-Лейстон схопив його за комір і виштовхав з кабінету власноручно, стусонувши його на прощання ногою нижче спини.

Потім він, як розлютований звір, почав ходити по кабінету. Вийшов у залю і знову вернувся до кабінету.

«Ало, Пінкертон, — говорить Лейстон. Ви скоро знайдете сліди? Ви за організацією страйкбрехерів і провокаторів чи не втратили здатність виконувати інші доручення. Прошу вас поспішити. В цій хвилі я звертаюсь до іншого бюро, і ви не одержите премії». На дзвінок увійшов лакей. «Пошліть по радіо. Диктую: «Негайно затримати Джима Ріпса, в якому б порту він не був, привезти його сюди під суворою охороною. *Лейстон*»».

Був травень. Зелене листя лісів ще не вкрилося курявою од авто і кебів, що проносилися по шосе. Американська згоя, виблискуючи всіма кольорами райдуги, перелітала шосе й, сідаючи на зелених верхів'ях, звиклими американськими очима дивилася на нескінчений натовп кебів та авто. Час од часу їй щастило підібрати викинені з лімузинку рештки сніданку, й вона стоїчно дзьобала їх у трьох кроках від дороги. Її уваги не привернув на себе чорний мов жук бензиномотор, що пролетів безшумно, знявши хмари куряви. Вона навіть не подивилася на товстого чоловіка з виряченими очима, що, вдивляючись уперед, покинув нерозрізаний роман і нервово совався на подушках у шклянному купе.

Лейстон прямував до Нью-Йорку. За годину перед тим розшукове бюро Пінкертон повідомило, що Едіт, без сумніву, поїхала пароплавом з Ріпсом. Добуто відомості, що вона цікавилася паризькими адресами за тиждень перед зникненням. За місяць, пригадав Лейстон, він мав розмови з Едіт, але йому вдалося небагатьма аргументами переконати її підїждати з подоріжжю в Париж, до зими, коли власне тільки й є рація їздити туди. Едіт

так швидко й легко згодилася тоді, що Мак-Лейстону їй на думку не спадало, що вона може все-таки передумати й поїхати в Париж сама. Для нього тепер жодного не було сумніву, що вона поїхала в Париж. Уже в день її зникнення дізналися, що вона забрала свої гроші з біжучого рахунку в банкові. Лейстон вирішив сам поїхати в Париж і миром вернути її назад, або хоч дізнатися, де вона є, й, коли схоче, побути з нею в Парижі.

«Ліберія» огинала Танжер. В Танжері Франсуа Дені й Вінсент Поль найняли п'ять душ головорізів із мароканських дезертирів. Капітанові сплачено грубі гроші, щоби він узяв їх на борт. Вінсент — старий досвідчений охотник — обмацав біцепси на руках у кожного з них, лікар у Танжері обдивився стан їх здоров'я. Військові посвідки їхні показували неабияке уміння стріляти з винтовки. Тепер ця шляхетна компанія, їдучи в третьому класі, через увесь день грала в шмен-де-фер. Вінсент і Франсуа держалися осторонь. Франсуа проклинав себе й цілий світ, що він ув'язався в цю дурацьку експедицію, й, витягаючи з кишені фотографічну картку Камілли, в думці порівнював елегантну танцівницю з волохатою дамою із горил, спльовував за борт і курив цигарку за цигаркою. Вінсент уперто мовчав, щоби ще більше не налякати Франсуа — в його був великий досвід у цих справах.

Ввечері вони знову стояли на палубі. Пройдисвіти різались у шмен-де-фер. Ліворуч синів лівий беріг Африки й розпливався туманом. Була тиха година.

Тоді Франсуа раптом звернувся до Вінсента й сказав глухо:

«Я почуваю, Вінсенте, що не вернуся з цієї чортової подорожі». Вінсент не одповів ані слова.

Обоє вони не помітили, як повз них пройшов поволі молодий матрос з «Ліберії», білявий хлопець з маленькими гострими вочима. Він ніби спинився коло них, потім пройшов повз п'ять пройдисвітів, придивлявся до них з хвилину. Пройдисвіти вже знайшли якусь проститутку на палубі, й вона грала з ними за шосту. Матрос ще раз окинув оком компанію й двох молодих людей і зійшов східцями вниз.

«МІС ЕДІТ ЛЕЙСТОН закликається прийти в близькій їй справі RUE HONORE HOTEL PALACE, 14» — об'ява з'явилася в «Matin», «Petit Parisien», «Temps» і менших часописах Парижу. В розкішному номері готелю на ліжку лежав Лейстон, що не встиг ще замовити собі котеджа й чекав на прихід викликаних з розшукового бюро агентів. За чверть години увійшло в кімнату троє суб'єктів — два типових офіцери французької піхоти, з войовничим виглядом і підпилими обличчями. Третій був надзвичайно гарний брונет з невеличкими чорними вусами, вогким глибоким поглядом і соковитими губами. Мак-Лейстон коротко схарактеризував зовнішність міс Едіт: вона блондинка, їй вісімнадцять літ, блакитні очі, рудо-жовте волосся — особливих прикмет немає. Потім він дістав кілька її фотографій і віддав брונетові. Той уклінно взяв карти, пильно подивився на них і, сховавши одну до себе в кишеню, роздав дві другі товаришам.

Легким жестом Мак-Лейстон вислав агентів і подзвонив лакеєві одягатись. Метрд'отель. Надавив він кнопку. Явився ставний чоловік, схожий на адвоката чи міністра, у фракці. «Найдіть мені чоловіка, що показав би мені Париж».

Через півгодини Мак-Лейстон з панком, що його прізвища він ніяк не міг запам'ятати, називаючи його то Бероном, то Бриманом, їхав в авто, що віз їх у кафе «Синьої Мавпи». Панок був раніше депутатом соціально-угодовської партії в парламенті, а тепер робив що завгодно за невеликі гроші. Він вирішив насамперед показати великому чужоземцеві кафе — єдине в своєму роді на світі. Дювер'є — великий майстер свого діла. Навіть у Парижі давно були б прикрили його кафе, якби не те, що він доводиться родичем самому Пуанкаре. І, нахилившись до мільярдерового вуха, панок почав йому шепотіти подробиці про кафе Синьої Мавпи. Лейстон недовірко похитував головою, ніби хотів сказати, що ледві такі штуки до чогось придатні. Але оповідання його зацікавило. Авто спинився перед під'їздом, яскраво освітленим синім світлом. Панок вистрибнув перший, а Лейстон, важко похитуючись, пішов услід. В одну мить панок добув столика, й не встигнув Лейстон дійти до нього, як панок уже стояв коло столу й, низько вклоняючись, указував мільярдерові на крісло, підбите синім оксамитом. Лейстон вгруз у подушки й став дивитися на невеличку сцену. По тоненькому дротіві ходила, тримаючи жертинку, струнка гола дівчина. Лейстон, що багато бачив на своїм віку гарних жінок, одразу оцінив струнке напруге тіло танцівниці, її тугі груди й круглу, мов виточену ногу. Вона була велика на зріст, з круглими, трохи безумними очима.

Вона ще раз перейшла дріт і, зробивши останній пірует, зникла. З півдесятка молодих людей і слинявих стариганів мляво заплескали в долоні.

До Лейстона підійшов сивий артист у комірці з мереживом. Це був сам Дювер'є. Жестом руки він запропонував мільярдерові податись до сусідньої кімнати. Це була спальня, вся в блакитних та рожевих стрічках з білими ковдрами на ліжку, як спальня молодих. Він указав на крісло коло стіни. Лейстон сів. Надавивши на кнопку, Дювер'є одкрив невеличке віконце й, привітно всміхнувшись Лейстонові, вийшов з кімнати. Кілька хвилин Лейстон сидів непорушно, вдивляючись у отвір у стіні. Кам'яне обличчя його не виражало нічого, губи залишались зневажливо зімкнуті. За деякий час, однак, в його погляді з'явилася цікавість, він поворушив губами, вдивлявся пильніше, зробив жест рукою. Спідня товста губа його обличчя одвисла, й по ній потік струмінчик слини. Він почав соватись у кріслі, змахнув рукою й, не одриваючись очима від віконця, зашарудив рукою навколо, шукаючи якоїсь кнопки. Нетерпляче мацаючи навкруги, він здивав другу кнопку на поручнях крісла, надавив її й, не відриваючись ні на мить від віконця, зручніше умостився на кріслі.

Через кілька секунд двері рипнули злегка й увійшла під серпанковим покривалом якась постать. Безшумно підійшла вона до крісла, серпанок згорнувся й упав долі й з-під нього вийшла танцівниця, що допіру танцювала на дроті. На обличчі її була маска, маска людиноподібної мавпи. Лейстон закликав її жестом. Вона повернулася, підійшла до дверей і закинула гачок...

Вулиця була мов буря. В широкому річищі посередині мчалися кеби й авто; мов кільце величезного гусня, зсовуючись і витягаючись, повзли один за одним вагони трамваю, велосипедисти лавірували між екіпажами, обіруч бруку сунули нечисленні натовпи циліндрів, брилів, кепі, очі, борода, галстуки, дами в неможливих туалетах. Зрідка пробігав чорнявий, замурзаний хлопчик із годинникової майстерні з червоними

втомленими очима, замученими працею й абсентом. Якийсь циліндр переслідував двох жінок. Якби Іванові довелось опинитись у юрбі, він остовпів би, як Лотова жінка, — його обтікають хвилі, штовхають жінки, запаморочують голову їхні пахощі, сигарний дим, лякають сердиті вигуки незрозумілою мовою, штовхають, притискають до скляної стінки магазину. Якийсь чорнявий панок, схожий на погруддя в вітрині парикмахерів, з кокетливими вусами й соковитими губами спинається коло тої ж вітрини й дивиться на середину вулиці. Проліта авто, чорнявий суб'єкт підходить до таксомотору, зникає всередині; таксомотор зашкварчав й кинувся навздогін автові.

В авто сидить стомлений і розімлілий Лейстон, губи пожадливо ссуть сигару, живіт і ноги охляли, він простяг їх, упер в планку й раює. В десятих кроках за ним біжить таксомотор. Брюнет у таксомоторі тримає перед очима газету, час од часу одривається од рядків і стежить Лейстонів авто. Вони переїжджають вулиці, широкі площі, знову вулиці, раптом Лейстонів авто спинається, він виходить з нього перевальцем, заходить до якогось магазину. Брюнет дає знак шоферові, таксомотор проїжджає повз Лейстонів авто й зникає за поворотом. Брюнет вискакує з таксомотору, одпускає шофера, жде за ріжком. Коли знову показується Лейстонів авто, брюнет сідає в другий таксомотор, синій на колір, і знову їде за Лейстоном. Вулицями, майданами, знову вулицями, бульварами, знову вулицями й вулицями, — синій таксомотор невідступно їде за Лейстоном. Брюнет уже покинув газету й дивиться тільки вперед...

«Ліберія» вже проминула Канарські острови й наближається до Сен-Луї в Сенегамбії. «Пора говорити з нашими шановними дезертирами», — промовляє Франсуа, вийшовши сотий раз із Вінсентом на палубу. Вінсент не покидає його ані на хвилину. «Розмова буде не тут і не в Лібервілі, а за рікою Конго», — відповідає спокійно Вінсент. «Вони здатні втікти від нас в Лібервілі», — додає він через хвилину. «Розмова буде на Конго», — додав він і раптом змовк, запримітивши білявого матроса, що майстрував щось над якоюсь линвою в трьох кроках од них. Потім він узяв Франсуа під руку й повів його вниз. «Мені не подобається отой хлопець, — сказав він пошепки до Франсуа, коли вони сходили східцями. — Я вдруге вже бачу його коло нас, коли ми виходимо на палубу. Ні слова при ньому, чуєш, про щось, що має відношення до нашої подорожі». Вони спустилися в їдальню. Білявий матрос, діждавшись, поки вони зникли, покинув зараз свою працю, поглянув пильним оком на п'ять головорізів, що грали в карти, й пішов.

Франсуа не докінчив обідати й подався до каюти. Він ліг горілиць на ліжку й дивився на стелю. За секунду увійшов Вінсент і, не промовивши слова, ліг на свою койку. Минуло з чверть години.

«За три місяці ти повернешся до своєї красуні, — сказав нарешті Вінсент. — Все буде гаразд. Ти зможеш взяти її до себе, коли одержиш гроші. Не падай же духом. Все буде пречудово».

Франсуа мовчав і дивився вгору.

Раптом коло ілюмінатора пронеслася якась тінь і щось сплеснуло. «Риба», — сказав Вінсент, указуючи пальцем на ілюмінатор. З палуби донеслися якісь вигуки, гамір, затупало над головами. «Ні, це не риба», — схопився Франсуа й вискочив з каюти. За ним повільніше пішов Вінсент. На палубі спускали шлюпку. Пароплав уповільнив ходу й

гойдався на розлогуватих зелених хвилях. Коло головорізів купкою стояли матроси й кілька пасажирів і щось кричали. Швидким кроком Франсуа підійшов, підбіг до борту. Головорізи щойно викинули одного з-поміж себе за борт. Їх заарештовано й одведено вниз. Шлюпка сіла на воду й розмашними ударами весел одходила від пароплаву. З шлюпки висунувся матрос, виглядаючи викиненого чоловіка. Рішучими рухами він скинув з себе взуття й упірнув у воду.

Головоріза одкачувано на палубі. Це був тридцятилітній чоловік, зарослий неголеною бородою, з квадратним підборіддям і пощербленими зубами.

Ритмічні рухи, що робили його руками двоє матросів, підіймали його волохаті груди. До Франсуа й Вінсента підійшов капітан і, вказуючи на чоловіка, сказав: «Я висаджую вас у першому ж порті». Вінсент одвів його вбік і почав щось розважно та спокійно доводити. Капітан не слухав резонів і хитав головою з упертим, нахабним виразом обличчя.

Чоловік зітхнув і ожив. Його понесено вниз. З'явився урядовий агент і пішов за ним робити допит. Капітан різким рухом обірвав розмову з Вінсентом і одійшов. Той знизав плечима.

«Він виграв у них всі гроші, що вони дістали авансом, — сказав Вінсент до Франсуа. — Вони викинули його за борт — вони всі накачалися ромом».

«Це коштуватиме нам половини нашого заробітку», — сказав Франсуа прикро. Вінсент знизав плечима.

«Там, на місці, я їх приберу до рук», — одказав він трохи згодом.

«Доведеться просити, щоби їм не видавали рому».

«Гроші я од них відберу й переділю між усіма нарівно».

Внизу агент робив допит бородатому й писав протокол.

Жестом він пропонував обом молодим чоловікам сісти.

Закінчивши допит, він відіслав бородатого, зачинив двері й почав допитувати Дені й Поля.

«Ваше ім'я?» — «Франсуа Дені». — «Вінсент Поль». — «Професія». — «Франсуа Дені, раніше цирковий артист, тепер на службі в Дювер'є, Париж, Кафе Синьої Мавпи». — «Вінсент Поль, офіцер резерву, їду з доручення Дювер'є, Париж, Кафе Синьої Мавпи, в Лібервіль».

Мета подорожі?

Франсуа глянув на Вінсента. Вінсент підвівся й зашепотів щось на вухо агентові. Потім агент попрохав Франсуа вийти. Небавом вийшов і Вінсент.

«Скільки?» — похмуро спитав Франсуа.

«Тисяча франків», — одповів спокійно Вінсент.

«Сасгй», — вигукнув той нестримано.

«Цить, цим діла не поправиш. Ти хотів би, щоб нас висаджено в Сен-Луї зі скринями. Ти забув, які папери в руках у Дювер'є. Ти хочеш повернутися в Париж, чи ти не хочеш цього?» .

Франсуа мовчав. Повз них, насвистуючи, пройшов білявий матрос.

Брюнет простежив Мак-Лейстона до вілли, що мільярдер найняв за містом. Не спиняючи таксомотора, він проскочив повз віллу і, зробивши коло в десяток льє, повернувся манівцями до Парижу.

Мільярдер пройшов вестибюль, підійшов до телефону й викликав розшукове бюро. Ніяких наслідків не було. Едіт не могли знайти й досі. Потім він поздвонив у «Кафе Синьої Мавпи».

«Адреса міс Камілли! Добре, більш нічого... Міс Камілла? — говорить Лейстон. Завтра я буду в кафе о дев'ятій годині вечору. Сподіваюсь знайти Вас там. До побачення».

Лейстон повісив рурку.

«Екстрений додаток до «Matin». Екстрений додаток до «Petit Parisien»! Замах на мільярдера Мак-Лейстона! Убивцю спіймано! Портрет убивці! Портрет Мак-Лейстона!

15 травня на мільярдера Мак-Лейстона зроблено замах. Коли король хемічних фабрик Америки виходив з авто перед дверима своєї вілли, шофер, добувши револьвера, намірювався вбити американського гостя. Міс Камілла з кафе «Синьої Мавпи», що була в авто з мільярдером, вибила револьвер з рук злочинця. Злочинця затримано. Це бувший співробітник розшукового бюро департаменту поліції Креве. Злочинець високий на зріст, гарний брюнет. Він odmовився назвати мотиви свого злочину. З чуток відомо, що він був коханцем міс Камілли. Допит продовжується!

Замах на мільярдера МАК-ЛЕЙСТОНА. Екстрений додаток до «Petit Parisien». 10 см. ПОДРОБИЦІ ЗАВТРА В ГАЗЕТИ!»

Репортер «Petit Parisien» не знав тільки того, що напередодні приїзду Мак-Лейстона до Парижу Креве мав розмову з якимось чоловіком, що говорив по-французьки з легким англійським акцентом. На обличчі в його був якийсь чиряк, наче слід якоїсь хвороби. Англієць указав йому заранше отель, де мешкатиме Мак-Лейстон, і найняв його за чималу суму грошей застрелити мільярдера. Для Креве був приготований закордонний паспорт з усіма візами. Крім того, незнайо-мець запропонував йому вигідну посаду за кордоном. Він не дав йому ні шага грошей авансу, пропонуючи повірити, що така справа як убивство Мак-Лейстона має під собою досить поважний ґрунт, щоби можна було цілком покластися на контрагента.

Несподіване для Креве втручання Камілли було для нього вигідне з того боку, що замах набирав вигляду убивства з ревнощів. Він ні на хвилину не сумнівався, що англієць зуміє його визволити й візьме до себе. В тоні його почувалося щось таке, що не спиниться ні перед якими перешкодами. В інтересах англієця було визволити найманого вбивцю, щоби не навести на свій слід поліцію, й Креве йшов посвистуючи в тюрму.

Ввечері того ж таки дня Мак-Лейстон сидів перед віконцем спальні кафе Синьої Мавпи і дивився в сусідню кімнату. Сьогодні його обличчя було не байдуже, як напередодні. Яскрава хіть переходила від масних очей до ніздрів, що надималися немов у жеребця, спускалася до спідньої губи й стікала з неї струмочком слини. Беззуба паша напівроззявлено дивилась у віконце. За дверима на сторожі стояв агент, що його Лейстон узяв охороняти свою особу після замаху коло вілли. Роздратувавшись вкрай, Лейстон поздвонив. У кімнату ввійшла Камілла з маскою людиноподібної мавпи на обличчі...

Раптом Камілла здригнула й почала прислухатися. Їй щось почулося. Та нічого не було. Вони продовжували своє діло. Минулось ще кілька хвилин. Зненацька Камілла схопилася знову. Тепер уже вона виразно почула легенький рип. Лейстон не чув нічого і, розлютований на перерву, покликав її жестом до себе. Вагаючись — і вся тремтячи мов осінній лист, вона підійшла до нього. «В вас очевидно нахил до істеричности, — злосливо прошепотів Лейстон. — Доведеться мені пошукати когось іншого. Я не люблю, коли мені перешкоджають».

Камілла покійно лягла на ліжку поруч з пузатим розпутником.

Вона пригадала: сьогодні вранці, встаючи з ліжка, вона не могла позбутися думки, через що Креве хотів застрелити мільярдера. Оглянувши в свічадо своє струнке тіло, вона запримітила на руках червоनावі сліди від Лейстонових пазурів, вона взялася старанно вигладжувати шкіру на руках, протираючи придавлене місце маззю, проводячи по ньому масажним апаратиком, розгинаючи й згинаючи руку в ритмічному русі. Лягаючи на килим робити вранішню гімнастику мускулів тіла, вона ще раз згадала про Креве. Невже ж він справді зробив це з ревнощів, як то було написано в екстреному додаткові до «Petit Parisien». Ні, цього не могло бути. Інше діло, якби це був Франсуа. Миючись холодною водою, вона ще раз оглянула своє прекрасне тіло і зітхнула. Вона ненавиділа життя, цю мавп'ячу маску, слинявих кнурів, що брали її щовечору. Та Дювер'є мав в руках її розписки, вона йому винна так багато грошей. До того він ще збільшив мало не втричі цю суму, й вона нічого не могла зробити — Дювер'є мав зв'язки з французьким урядом. Сам Пуанкаре завітав до кафе Синьої Мавпи й ходив довго, приязно балакаючи з Дювер'є. Треба відкупитись на волю, інакше Дювер'є її не відпустить.

Франсуа мусив заробити гроші на цій жахливій експедиції. Забобонна, як дитина, вона стала навколішки й почала молитись. Її трохи безумні очі з одчаєм і вірою занурялись у розмальоване розп'яття. Вона благала Бога зберегти його й привезти його цілим, здоровим і з грішми. Нехай приїде здоровий і багатий, благала вона в дерев'яної постати. Вона згадала своє дитинство: вони з Франсуа — підлітки з Прованса, захоплені ласощами й обіцянками директора бродячого цирку, пристали до його трупи. Їм набридло возити гній, напувати корови, їсти картоплю з сіллю, бобратись у бруді й засинати мертво щовечору, щоби вставати вдосвіта на роботу. Вони були дужі й гарні. Не потрапили б на Дювер'є — і все було б гаразд. Він одразу оцінив фігуру танцівниці, обіцяв їй золоті гори, взяв її в кафе. Тепер вона мусить щовечору віддаватись огидним кабанам на взірць того, що лежить зараз поруч із нею.

Згадка промайнула перед Каміллою як тінь, в одну секунду вона забула свій страх і почувала тільки огиду. Але через кілька секунд двері рипнули знов. Тепер уже й Лейстон почув цей звук. Похапливими руками він почав шукати в одіжі револьвера. Все його жирне тіло колихалось од нервового напруження. Разом він покинув шукати, ніби щось пригадавши, й повалився назад на ліжку.

«За дверима стоїть мій агент, — промовив він заспокоєно. — Доведеться його прогнати за неприпустимо непристойне поведження», — додав серйозно.

Двері рипнули ще раз і почали тихо-тихесенько розчинятись.

Камілла зблідла і закам'яніла. Лейстон схопився з ліжка й, сховавшись за стільця, знову нервово почав длубатись в одіжі.

Його трусило, мов у лихоманці. І раптом в цілковитій тиші м'якої глухої кімнати щось голосно заклацало. Лейстон не міг опанувати собою й голосно клацав зубами...

Двері розчинялись тихесенько з швидкістю минутної стрілки. Лейстон нарешті здобув револьвера і, наводячи його на двері, силкувався щось сказати. Нарешті він переміг себе надлюдським зусиллям і хрипко пробелькотів: «Зачиніть двері — я стріляю». Двері розчинилися ще на міліметр і залякли.

Раптом Камілла дико, верескливо зойкнула й повалилася навznak. Крізь шпарку між дверима й одвірком просувалася волохата мавп'яча рука...

Головорізів звільнено від арешту. Вінсент дав агентові його тисячу франків. Дювер'є був дав Полю й Дені багато грошей, знаючи, що Франсуа не втече, що він міцно прив'язаний до кафе Синьої Мавпи.

В каюту двох молодих чоловіків увійшов один із пройдисвітів; його покликав Вінсент.

— Ви прикупили до дев'ятки? — спитав спокійно Вінсент.

— Відки ви?.. Так, я прикупив до дев'ятки, — одказав пройдисвіт.

— Ви прикупили до дев'ятки й, коли ви побачили, що бородатий не побив карти, ви викинули його за борт. Майте на увазі, що це так вам не мине. Коли ви ще раз зробите щось подібне, я вас викину на беріг в найближчому порті. Затямте це собі. Ідіть.

Кілька хвилин молоді люди лежали мовчки. Нарешті Франсуа запитав:

— Що це значить, що він прикупив до дев'ятки? І відки ти це знаєш?

— Друже мій, я бачу, що ти нічого не розумієш в житті. Ти знаєш, що таке шмен-де-фер?

— Чудне запитання. Знаю.

— Значить, не знаєш, коли питаєшся, чого він купляв до дев'ятки. Як ти собі уявляєш цю гру?

— Я уявляю, дається кожному по дві карти, в кого набралось дев'ять або вісім, odkриває і забирає гроші з кону. Ніхто й ніде зроду не прикупав до дев'ятки.

— Так, ніхто зроду не прикупав до дев'ятки. Слухай, я тобі розповім про цю гру, що за неї ти знаєш не більше, ніж за порівнавчу філологію. «Шмен-де-фер», або залізка, є скрізь. Це, здається, найпоширеніша серед азартних ігр. В Росії під час війни дуже поширилася гра в 21-о чи в очко. Принцип цієї гри той же самий, що і в шмен-де-феру. Король — чотири; краля — три; хвилька — два. Туз в очко — одинадцять, десятка — десять. В шмен-де-фер туз — один, десятка — нуль.

— Це я прекрасно знаю, — перебив йому Франсуа.

— Знаєш, та не все. Слухай краще. Банкомет дає кожному по одній карті, й кожний з партнерів грає поодиноці з банкометом. Треба набрати двадцять одно очко, або двадцять, або взагалі більш ніж у партнера. Для цього доводиться брати мінімум одну карту, але буває, що беруть дві, три, чотири, п'ять, більше... Ти бачиш, що ця гра не така швидка й не така азартна, як шмен-де-фер. Коли граєш спокійно й знаєш своїх партнерів, ти можеш виграти хоч би тим, що не зариваєшся й не ризикуєш перебрати. Бо як тільки ти перебрал більше, ніж двадцять одно, ти програв... Я бачив як один салдат — я стояв за його спиною,

коли на кону стояли всі гроші, стояла здорова сума грошей — як той салдат спинився на п'ятнадцяти. Його лице було спокійне й веселе. Він поклав свої карти так, що партнер думав, що в його не менше як двадцять. Партнер занервувався й перебрав. Салдат виграв ставку через те, що не загубив спокою й через те, що партнер загубив спокій. Навпаки, коли в тебе дев'ятнадцять і ти маєш, отже, багато шансів виграти, ти придбаєш ще один шанс тим, що ти, замість весело й спокійно покласти карти, удаєш, ніби вагаєшся, ніби хочеш ще прикупити, — словом сказати, удаєш, ніби у тебе очок чотирнадцять чи п'ятнадцять. Партнер має, припустим, п'ятнадцять, шістнадцять, нехай він має сімнадцять, вісімнадцять — він спиняється, бо думає, що в тебе все одно мало! Він програє через те, що ти піддуриш його своїм поведженням.

Ти бачиш тепер, що в двадцять одно дуже багато залежить від уміння грати, від витриманості, від сили волі. Той салдат був спокійніший, міцніший, тверезіший від своїх партнерів і він виграв, виграв стільки, скільки зроду йому й не снилось грошей. Це був селянин, у якого вдома навіть не було коня, а він виграв стільки, що міг би купити собі сотні зо дві коней.

— Добре, — сказав Франсуа, — але шмен-де-фер? Чого він прикупив до дев'ятки? Ти поясни мені, чого він прикупив до дев'ятки і як ти про це взнав.

— Не поспішай, то й дізнаєшся. У шмен-де-фер ти можеш прикупити лише одну карту, перебрати не можеш, бо, як ти добре знаєш, все, що зверху десяти, рахується знов спочатку. Отже, купивши карту, ти або збільшив свої шанси, або зменшив їх, але ти ще не програв. Ніяке вміння грати з боку партнерового йому не допоможе — процес гри значно простіший, ніж у двадцять одно, розмах шансів куди менший. Отже, в шмен-де-фер ти можеш виграти тільки коли тобі дуже щастить або коли ти...

— Коли ти шахраюєш, догадуюсь, — перебив Франсуа.

— Так, коли ти шахраюєш, цілком слушно. Бо що процес гри значно простіший, ніж у двадцять одно, ти легше можеш підталювати карти, розікласти їх заранше так, щоби тобі потрапляли дев'ятки. Приготувавши таку колоду карт, ти підмінюєш ту, якою грається.

— Все-таки я не розумію, до чого тут прикуп до дев'ятки, адже ж прикупив не бородач, не шахрай, а прикупив його партнер.

— Так, прикупив партнер. Коли він побачив, що бородач програє, коли бородач виграв усі гроші, партнер його, досвідчений в цих справах, попавши дев'ятку (а бородач підталював так, щоб вигравати не поспіль, а скажемо, так, щоби подекуди й партнери діставали дев'ятку — тоді він грав на невеличкі суми). Коли, кажу, партнер дістав дев'ятку, він замість того, щоб одразу забрати свою ставку з кону, взяв і прикупив навмисне до дев'ятки — тобто навмисне програв ставку, але водночас перебив всі розрахунки бородачеві. Після цього бородач звичайно побив кілька раз карти, вони побачили, що він шахраює, вони викинули бородача за борт.

— Слухай, але як же той бородач міг замінити колоду. Адже ж вони могли його обшукати й знайти її.

— Цього я не знаю. Але я думаю, що він не підмінював колоди, а підталював карти, користуючись тим, що всі були п'яні. Вони нічого не запитали! Він був певний своєї справи. Для того, щоби викрити його шахрайство, треба було прикупити до дев'ятки.

— Так, — одказав зацікавлений Франсуа, — слухай, скажи мені, що ото був за салдат, про якого ти розповідав. Що він зробив з тими грішми?

— Він більше після того не грав. На нього вплинув якийсь товариш, і він покинув грати зовсім. Гроші ті пішли на якусь громадську справу. Це був чоловік колосальної енергії й дуже принципіальний. На моїх очах він покинув грати в карти й пити горілку. Не знаю, що з ним пізніше сталося...

В цій хвилі Вінсент почув чийсь швидкі кроки по коридору. Якесь невиразне почуття страху охопило його, він підвівся й раптом розчинив двері в коридор. Але він побачив тільки чиюсь спину. На мить його напосіло інстинктовне бажання побігти вслід і дізнатись, хто це такий. Але одразу перемогли логічні міркування, культурні звички подолали інстинкт охотника, й він повернувся до каюти.